

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (devintoji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. gruodžio 14 d. *

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis – Sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmės – Hipoteka užtikrintos paskolos, indeksuotos užsienio valiuta, sutartis, kurioje įtvirtintos nesąžiningos sąlygos dėl valiutos keitimo kurso – Šios sutarties negaliojimas – Ieškiniai dėl restitucijos – Senaties terminas“

Byloje C-28/22

dėl *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšuvos apygardos teismas, Lenkija) 2021 m. lapkričio 19 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. sausio 12 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

TL,

WE

prieš

Getin Noble Bank S.A. likvidatorių (anksčiau – Getin Noble Bank S.A.)

TEISINGUMO TEISMAS (devintoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė O. Spineanu-Matei, teisėjai S. Rodin (pranešėjas) ir L. S. Rossi,

generalinis advokatas A. M. Collins,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- WE ir TL, atstovaujамų *radca prawny* M. Woźniak,
- *Getin Noble Bank S.A. likvidatoriaus* (anksčiau – *Getin Noble Bank S.A.*), atstovaujamo iš pradžių *adwokaci* Ł. Hejmej, M. Przygodzka ir A. Szcześniak, vėliau – *aplikant radcowski* M. Pugowski, *adwokaci* J. Szewczak ir Ł. Żak,

* Proceso kalba: lenkų.

- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna ir S. Żyrek,
- Europos Komisijos, atstovaujamos N. Ruiz García ir A. Szmytkowska,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant TL ir WE ginčą su *Getin Noble Bank S.A.* likvidatoriumi, anksčiau – *Getin Noble Bank S.A.*, dėl sumų, sumokėtų pastarajam pagal hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, pripažintą negaliojančia dėl joje esančių nesąžiningų sąlygų, grąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 dešimtoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:
„kadangi vartotojo apsauga būtų veiksmingesnė priėmus vienodas teisės normas nesąžiningų sąlygų atžvilgiu; <...>“
- 4 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:
„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, [kad sutartyje, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas sudaro su vartotoju, naudojamos nesąžiningos sąlygos nacionalinės teisės aktuose nustatytais sąlygomis] nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“
- 5 Minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje numatyta:
„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniams nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų [komercinės (ūkinės) veiklos subjektų] sudaromose su vartotojais.“

Lenkijos teisė

- 6 Ginčo pagrindinėje byloje aplinkybėms taikomos redakcijos 1964 m. balandžio 23 d. *Ustawa – Kodeks cywilny* (Civilinis kodeksas, *Dz. U.*, Nr. 16, 93 pozicija, toliau – Civilinis kodeksas) 117 straipsnyje nustatyta:
- „1. Turtiniams reikalavimams taikomas senaties terminas, išskyrus įstatyme numatytas išimtis.
2. Pasibaigus senaties terminui skolininkas gali netenkinti jam pareikšto reikalavimo, nebent atsisako remtis senatimi. Tačiau atsisakymas pasinaudoti senaties terminu šiam nepasibaigus yra negaliojantis.
- 2¹. Pasibaigus senaties terminui reikalavimas vartotojui nebegali būti pareikštas.“
- 7 To paties kodekso 117¹ straipsnyje numatyta:
- „1. Išimtiniais atvejais teismas, įvertinęs šalių interesus, gali neatsižvelgti į vartotojui pareikšto ieškinio senaties termino pabaigą, jei to reikalauja teisingumas.
2. Naudodamasis 1 dalyje nurodyta teise, teismas visų pirma turi atsižvelgti į:
- 1) senaties termino trukmę;
- 2) laikotarpio nuo senaties termino pabaigos iki ieškinio pareiškimo trukmę;
- 3) aplinkybių, dėl kurių kreditorius nepareikšė reikalavimo, pobūdį, įskaitant skolininko elgesio poveikį kreditoriaus delsimui pareikšti reikalavimą.“
- 8 Iki 2018 m. liepos 8 d. galiojusios minėto kodekso redakcijos 118 straipsnis buvo suformuluotas taip:
- „Jei specialioje nuostatoje nenumatyta kitaip, senaties terminas yra dešimt metų, o reikalavimams dėl periodinių mokėjimų ir reikalavimams, susijusiems su ūkine veikla – treji metai.“
- 9 Nuo 2018 m. liepos 8 d. galiojančios to paties kodekso redakcijos 118 straipsnyje nustatyta:
- „Jei specialioje nuostatoje nenumatyta kitaip, senaties terminas yra šešeri metai, o reikalavimams dėl periodinių mokėjimų ir reikalavimams, susijusiems su ūkine veikla – treji metai. Vis dėlto senaties terminas baigiasi paskutinę kalendorinių metų dieną, išskyrus atvejus, kai senaties terminas yra trumpesnis nei dveji metai.“
- 10 Civilinio kodekso 120 straipsnio 1 dalyje numatyta:
- „Senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai reikalavimas tampa vykdytinas. Jei reikalavimo vykdytinumas priklauso nuo konkrečių veiksmų, kurių turi imtis kreditorius, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią reikalavimas taptų vykdytinas, jei kreditorius būtų kuo greičiau ėmėsis veiksmų.“

11 Šio kodekso 355 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Skolininkas privalo elgtis taip rūpestingai, kaip paprastai reikalaujama konkretaus pobūdžio santykiuose (deramas rūpestingumas).

2. Deramas skolininko rūpestingumas vykdant ūkinę veiklą nustatomas atsižvelgiant į tos veiklos profesinį pobūdį.“

12 Minėto kodekso 385¹ straipsnyje nustatyta:

„1. Vartotojui nėra privalomos su juo sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, jei pagal šias sąlygas jo teisės ir pareigos nustatomos nusižengiant nusistovėjusiems papročiams ir šiurkščiai pažeidžiant vartotojo interesus (neleistinos sutarties sąlygos). Tai netaikoma sąlygoms, kuriose nustatytos pagrindinės šalių prievolės, įskaitant kainą arba atlygį, jeigu jos suformuluotos nedviprasmiškai.

2. Jeigu pagal šio straipsnio 1 dalį sutarties sąlyga nėra privaloma vartotojui, šalims lieka privalomos likusios sutarties nuostatos.

3. Sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, yra tos sąlygos, kurių turiniui vartotojas neturėjo realios įtakos. Tai visų pirma sutarties sąlygos, perimtos iš kontrahento vartotojui pasiūlytos tipinės sutarties.

4. Pareiga įrodyti, kad dėl sąlygos buvo atskirai derėtasi, tenka tam, kuris ja remiasi.“

13 To paties kodekso 405 straipsnyje numatyta:

„Asmuo, kuris be teisinio pagrindo gavo turtinės naudos kito asmens sąskaita, privalo tą naudą gražinti natūra arba, jei tai neįmanoma, atlyginti jos vertę.“

14 Civilinio kodekso 410 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Pirmesnių straipsnių nuostatos taikomos, be kita ko, nepagrįsto prievolės įvykdymo atveju.

2. Prievolė yra įvykdyta nepagrįstai, jeigu ją įvykdęs asmuo jokios prievolės apskritai neturėjo arba jos neturėjo asmeniui, kuriam ją įvykdė, arba jeigu išnyko prievolės vykdymo pagrindas, arba nebuvo pasiektas numatytas prievolės įvykdymo tikslas, arba jeigu teisinis sandoris, kuriuo buvo grindžiama prievolė, negaliojo ir po prievolės įvykdymo netapo galiojantis.“

15 Šio kodekso 455 straipsnyje nurodyta:

„Jeigu prievolės įvykdymo terminas nenurodytas arba nekyla iš prievolės pobūdžio, prievolė turi būti įvykdyta nedelsiant po to, kai iš skolininko pareikalaujama ją įvykdyti.“

16 Minėto kodekso 481 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Jeigu skolininkas vėluoja įvykdyti piniginę prievolę, kreditorius gali reikalauti sumokėti palūkanas už vėlavimo laikotarpį, net jei nepatyrė jokios žalos ir net jei vėlavimas atsirado dėl aplinkybių, už kurias skolininkas nėra atsakingas.“

17 To paties kodekso 496 straipsnyje numatyta:

„Jeigu nutraukus sutartį šalys turi grąžinti naudą, kurią viena iš kitos buvo gavusios, kiekviena šalis turi sulaikymo teisę tol, kol kita šalis įsipareigos grąžinti gautą naudą arba užtikrins jos grąžinimą.“

18 Civilinio kodekso 497 straipsnis suformuluotas taip:

„Pirmesnis straipsnis *mutatis mutandis* taikomas šalių sutarties nutraukimo arba negaliojimo atveju.“

19 2018 m. balandžio 13 d. *Ustawa o zmianie ustawy – kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw* (Civilinio kodekso ir tam tikrų kitų įstatymų pakeitimo įstatymas, *Dz. U.*, 2018 m. 1104 pozicija) 5 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nustatyta:

„1. Reikalavimams, kurie atsirado iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos ir kuriems tą dieną dar nebuvo suėjęs senaties terminas, įsigaliojus šiam įstatymui taikomos juo iš dalies pakeisto [Civilinio kodekso] nuostatos.

<...>

3. Vartotojo reikalavimams, kurie atsirado iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, kuriems tą dieną dar nebuvo suėjęs senaties terminas ir kurių senaties terminai nurodyti [Civilinio kodekso] 118 straipsnyje ir 125 straipsnio 1 dalyje, taikoma iki pakeitimų galiojusi [Civilinio kodekso] redakcija.

4. Reikalavimams vartotojui, kuriems suėjo senaties terminas ir dėl kurių iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos nebuvo pareikštas senatimi grindžiamas prieštaravimas, nuo tos dienos taikomos senaties termino pabaigos pasekmės, išdėstytos šiuo įstatymu pakeistame [Civiliniame kodekse].“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

20 2007 m. rugsėjo 7 d. TL ir WE su banku, kurio teisių perėmėjas yra *Getin Noble Bank*, sudarė hipoteka užtikrintos paskolos, išreikštos Lenkijos zlotais ir indeksuotos Šveicarijos frankais, sutartį (toliau – paskolos sutartis).

21 Pagal šios sutarties sąlygas Lenkijos zlotais panaudota paskolos suma buvo konvertuota į Šveicarijos frankais išreikštą sumą. Konvertavimui bankas taikė pastarosios valiutos pirkimo kursą, nustatytą jo valiutų kursų lentelėje (toliau – valiutos konvertavimo sąlygos). TL ir WE privalėjo mokėti mėnesio įmokas Lenkijos zlotais, kurių suma buvo lygi Šveicarijos frankais išreikštai mėnesinei įmokai.

22 2017 m. liepos 27 d. TL ir WE pateikė *Getin Noble Bank* pretenziją, joje teigė, kad valiutos konvertavimo sąlygos yra nesąžiningos, ir prašė banko grąžinti mėnesio įmokas, kurias jie jau sumokėjo pagal šias sąlygas.

23 2017 m. rugsėjo 28 d. TL ir WE pareiškė ieškinį teisme ir teigė, kad, pirma, valiutos konvertavimo sąlygos buvo neleistinos ir, antra, paskolos sutartis negaliojo. Vykstant procesui teismas, į kurį kreiptasi, informavo TL ir WE, kad jei šios sąlygos bus pripažintos neleistinomis, sutartis bus pripažinta negaliojančia. Ieškovai pagrindinėje byloje taip pat buvo informuoti, kad tokiu atveju

- jie, gavę banko raginimą, privalės nedelsiant grąžinti pagrindinę paskolos sumą ir kad bankas galės reikalauti iš jų sumokėti didesnes sumas. Per 2021 m. lapkričio 12 d. teismo posėdį TL ir WE patvirtino savo valią nekeisti minėtų sąlygų ir nepalikti galioti minėtos sutarties.
- 24 2021 m. lapkričio 19 d. tarpiniu sprendimu, kuris nėra galutinis, paskolos sutartis buvo pripažinta negaliojančia.
 - 25 2021 m. liepos 9 d. TL ir WE gavo *Getin Noble Bank* raštą, jame šis nurodė pasinaudojęs teise sustabdyti galimos prievolės TL ir WE vykdymą, kol šie įvykdys savo priešpriešinę prievolę jam, t. y. grąžins pagal paskolos sutartį iš banko gautą paskolos sumą, arba užtikrins banko teisę į šios sumos grąžinimą.
 - 26 *Getin Noble Bank* pasinaudojo išimtinė teise sustabdyti prievolės vykdymą (sulaikymo teise), kurią jis kildina iš jos ieškovams pagrindinėje byloje turimo reikalavimo taikyti restituciją, siekiant susigrąžinti vykdant paskolos sutartį jiems pervestas lėšas. Vis dėlto galimybė remtis šia išimtinė teise priklauso nuo to, ar suėjo šio reikalavimo senaties terminas.
 - 27 TL ir WE teigia, kad *Getin Noble Bank* reikalavimų senaties terminas prasidėjo tada, kai šis gavo šio sprendimo 22 punkte nurodytą pretenziją arba kai jam buvo įteiktas šio sprendimo 23 punkte nurodytas ieškinys. Ieškovų pagrindinėje byloje teigimu, atsižvelgiant į tai, kad šie du įvykiai įvyko 2017 m., šių reikalavimų senaties terminas suėjo 2020 m.
 - 28 *Getin Noble Bank* teigia, kad jo reikalavimų senaties terminas dar neprasidėjo. Šio banko nuomone, šis terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai teismas priima galutinį sprendimą dėl ginčo, susijusio su valiutos konvertavimo sąlygų privalomumu ir paskolos sutarties galiojimu.
 - 29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšuvos apygardos teismas, Lenkija) Teisingumo Teismui pranešė, kad pagal 2021 m. gegužės 7 d. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) nutartį, pirma, nesąžininga sąlyga negalioja nuo pat pradžių ir, antra, vartotojas per protingą terminą gali nuspręsti, ar pritarti šiai sąlygai tiek per teismo procesą, tiek per neteisminę procedūrą, su sąlyga, kad jis buvo išsamiai informuotas apie teises pasekmes, kurių gali sukelti minėtos sąlygos galutinis neprivalomumas, įskaitant galimą vėlesnę atitinkamos sutarties pripažinimą negaliojančia. Jei tinkamai informuotas vartotojas atsisako pritarti atitinkamai nesąžiningai sąlygai, ji tampa neveiksminga.
 - 30 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, toks aiškinimas reiškia, kad nuo tos dienos, kai atitinkamas vartotojas nusprendžia nepritarti tokiai sąlygai, be kurios atitinkama sutartis negali išlikti privaloma, arba nuo protingo termino pabaigos dienos sutartis tampa galutinai negaliojanti, arba, jeigu įvykdytos jos palikimo galioti taikant dispozityvias teises normas sąlygos, ji galioja atgaline data, kaip nurodyta šiose teisės normose.
 - 31 Šiuo klausimu šis teismas mano, kad taikant tokį aiškinimą kyla tam tikrų problemų. Konkrečiai kalbant, be to, kad suinteresuotasis vartotojas privalo pateikti pareiškimą apie ketinimą ginčyti nesąžiningas sutarties sąlygas ir pradėti teismo procesą, iš šio aiškinimo konkrečiai nematyti, nuo kada pradėdami skaičiuoti senaties terminai. Nors, minėto teismo nuomone, šiuos terminus galima rasti bendrosiose Lenkijos teisės nuostatose, jam kyla klausimas dėl šių nuostatų suderinamumo su Direktyva 93/13.

- 32 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad reikia patikslinti 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH* (C-19/20, EU:C:2021:341) taikymo sritį. Šiuo klausimu šis teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar pareiga informuoti vartotoją apie nesąžiningų sutarties sąlygų neprivalomumo pasekmes gali turėti įtakos reikalavimams dėl restitucijos, pareikštiems po šios sutarties pripažinimo negaliojančia. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad sutarties sąlygos nesąžiningumo konstatavimas reiškia ne tik tai, kad ši sąlyga vartotojui neprivaloma, bet ir tai, kad jis turi teisę į restituciją, kurios apimtis negali priklausyti nuo papildomų pareiškimų.
- 33 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar Direktyva 93/13 turi įtakos Lenkijos teisės nuostatoms, reglamentuojančioms senaties terminus. Šiuo klausimu šis teismas nurodo, kad pagal Lenkijos teisę, pirma, prievolė grąžinti nepagrįstai gautas sumas tampa vykdytina, jei atitinkamas reikalavimas nepatenkinamas nedelsiant po skolininkui pateikto raginimo, ir, antra, jei reikalavimo vykdytinumas priklauso nuo konkrečių kreditoriaus veiksmų, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią reikalavimas taptų vykdytinas, jei kreditorius būtų kuo greičiau ėmęsis tokių veiksmų. Minėtas teismas patikslina, kad tai turi būti suprantama taip, kad tokio reikalavimo senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo datos, kuri nėra tiksliai apibrėžta ir ją lemia laiko tarpas, praėjęs nuo tos dienos, kai prievolė buvo nepagrįstai įvykdyta; tai leidžia, pirma, ją įvykdžiusiam asmeniui paraginti gavėją grąžinti gautą naudą, antra, šiam asmeniui pranešti apie šį raginimą adresatui ir, trečia, pastarajam „nedelsiant“ grąžinti gautą naudą.
- 34 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) pateikto šių nuostatų išaiškinimo atitikties Sąjungos teisei. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, remiantis šiuo išaiškinimu, dėl sąlygos nesąžiningumo nulemtos sutarties negaliojimo komercinės (ūkinės) veiklos subjektui priklausančiam reikalavimui grąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas nustatytas senaties terminas gali būti pradėtas skaičiuoti tik nuo to momento, kai sutartis tapo galutinai neprivaloma. Ši sutartis lieka „laikina neprivaloma“, kol suinteresuotasis vartotojas nutraukia šią padėtį, o tai jis gali padaryti bet kada, sutikdamas arba atsisakydamas būti saistomas nurodytos sąlygos. Dėl vartotojo reikalavimui dėl restitucijos taikomo senaties termino teismas pažymi, kad šis terminas negali būti pradėtas skaičiuoti anksčiau, nei vartotojas sužinojo arba turėjo sužinoti apie nurodytą nesąžiningą sąlygą.
- 35 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, jeigu komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimo grąžinti nepagrįstai gautą naudą senaties termino pradžia priklauso nuo aktyvių vartotojo veiksmų, šis komercinės (ūkinės) veiklos subjektas gali išvengti bet kokios atsakomybės dėl nesąžiningų sutarties sąlygų, jeigu vartotojas nesiima jokių veiksmų, kad užginčytų šią sutartį ir apgintų savo teises. Šio teismo nuomone, toks aiškinimas prieštarauja Direktyvai 93/13, nes komercinės (ūkinės) veiklos subjektas, žinantis, kad vartotojas gali prarasti savo reikalavimo teisę dėl suėjusio senaties termino, nebūtų atgrasytas nuo nesąžiningų sąlygų įtraukimo į sutartis, be to, jis ne tik būtų linkęs taikyti tokias sąlygas, bet ir toliau vykdyti šias sutartis, pasinaudodamas tuo, kad vartotojas nebūtinai žino ir suvokia savo teises.
- 36 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl vartotojui nustatytų papildomų reikalavimų, susijusių su būtinybe pareikšti ne tik aiškiai apibrėžtus reikalavimus, bet ir pateikti pareiškimą, kad jis supranta nesąžiningų sutarties sąlygų ginčijimo pasekmes, suderinamumo su Direktyva 93/13. Vis dėlto, jeigu vartotojas pareiškia neteisminį reikalavimą taikyti restituciją, komercinės (ūkinės) veiklos subjektas, kuriam pareikštas toks reikalavimas, negali būti tikras, kad šis vartotojas buvo tinkamai informuotas apie atitinkamos

- sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmes, kaip to reikalaujama pagal Sąjungos teisę. Šio teismo nuomone, iš šio konstatavimo matyti, kad vartotojas įpareigojamas ne tik pareikšti pretenziją, bet ir pateikti papildomus pareiškimus, taip pat reikalauti patikrinti šią pretenziją per teismo procesą.
- 37 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vykstant teismo procesui tokio pareiškimo nepateikimas gali būti ištaisytas teismui, į kurį kreiptasi, laikantis pareigos informuoti suinteresuotąjį vartotoją apie šias pasekmes ir vartotojui palaikant reikalavimą taikyti restituciją.
- 38 Anot šio teismo, 2021 m. balandžio 29 d. Sprendime *Bank BPH* (C-19/20, EU:C:2021:341) Teisingumo Teismo padaryta išvada, kad nacionalinis teismas, pripažinęs komercinės (ūkinės) veiklos subjekto su vartotoju sudarytos sutarties sąlygą nesąžininga, privalo informuoti vartotoją apie pasekmes, kurių gali sukelti tokios sutarties pripažinimas negaliojančia, nesvarbu, ar vartotojui byloje atstovavo profesionalus atstovas, taikoma tik aplinkybėms, analogiškomis nagrinėtosioms toje byloje, kai sutarties galiojimo klausimą nacionalinis teismas nagrinėjo *ex officio*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad platus šios išvados aiškinimas neatitiktų vartotojų apsaugos sistemos, kuri grindžiama principu, kad vidutiniam pakankamai informuotam ir protingai pastabiam bei nuovokiam vartotojui apsauga suteikiama „nereikalaujant atskirai patikrinti jo suvokimo norint pripažinti, kad jo pareiškimas sukėlė numatytas pasekmes“.
- 39 Be to, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) pateiktas išaiškinimas taip pat lemia, kad komercinės (ūkinės) veiklos subjektas bus laikomas vėluojančiu įvykdyti savo prievolę tik tada, kai įsiteisės teismo sprendimas, kuriuo sutartis pripažinta negaliojančia dėl nesąžiningų sąlygų, o tai reiškia, kad suinteresuotasis vartotojas neteks teisės į palūkanas už laikotarpį nuo reikalavimo taikyti restituciją pareiškimo dienos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Tai, pažeidžiant Direktyvą 93/13, skatintų komercinės (ūkinės) veiklos subjektus sistemingai netenkinti tokių reikalavimų tikintis, kad, pirma, kai kurie vartotojai atsisakys ginti savo teises teisme ir, antra, net jei kai kurie vartotojai pareikštų ieškinius teisme, atitinkamiems komercinės (ūkinės) veiklos subjektams pavyktų išvengti praktinių pavėluoto mokėjimo pasekmių.
- 40 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat kyla klausimas, ar visiško sutarties neprivalomumo susiejimas su galutinio teismo sprendimo priėmimu byloje dėl sutarties sąlygų tariamo nesąžiningumo taip smarkiai nesusilpnina suinteresuotojo vartotojo padėties, kad kyla grėsmė Direktyvos 93/13 tikslų įgyvendinimui.
- 41 Darant prielaidą, jog pagal Direktyvą 93/13 nedraudžiama, kad sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės kiltų tik po to, kai suinteresuotasis vartotojas pateikia pareiškimą, jog buvo išsamiai informuotas apie šio negaliojimo pasekmes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pagal šią direktyvą reikalaujama, kad komercinės (ūkinės) veiklos subjektas, kuriam pareikštas reikalavimas dėl restitucijos, savo iniciatyva patikrintų, ar atitinkamas vartotojas supranta šias pasekmes.
- 42 Šiuo klausimu šis teismas nurodo, kad pagal Lenkijos teisę komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų, kylančių iš sutarties neprivalomumo, senaties termino pradžia priklauso nuo momento, kada jis galėjo paraginti suinteresuotąjį vartotoją grąžinti nepagrįstai gautą naudą. Anot jo, pripažinus, kad vienašalis nesąžiningų sutarties sąlygų neprivalomumas kliūdo pateikti tokį

raginimą, kiltų klausimas, ar komercinės (ūkinės) veiklos subjektas privalo patikrinti vartotojo jam pateikto raginimo įvykdyti prievolę veiksmingumą, be kita ko, išaiškindamas jam šalių abipuses teises ir pareigas pripažinus sutartį negaliojančia.

- 43 Jeigu būtų leidžiama iš sutarties neprivalomumo kylančių komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų senaties termino pradžią sieti su bet kuriuo įvykiu, įvykusių jam gavus suinteresuotojo vartotojo reikalavimą dėl restitucijos arba vartotojui kitaip užginčijus konkrečių sutarties sąlygų privalomumą ar teisėtumą, minėtas teismas kelia klausimą dėl tokio leidimo suderinamumo su Direktyva 93/13, atsižvelgdamas į tai, kad pagal Lenkijos teisę šis terminas pradedamas skaičiuoti tik tada, kai sutartis galutinai pripažįstama negaliojančia.
- 44 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar situacija, kai vartotojo komercinės (ūkinės) veiklos subjektui reikiams reikalavimams dėl restitucijos taikomas senaties terminas sueina, neatsižvelgiant į atitinkamo komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų dėl restitucijos senaties terminą, atitinka Direktyvą 93/13, nes dėl to vartotojo reikalavimų senaties terminas gali sueiti prieš šiam komercinės (ūkinės) veiklos subjektui pasinaudojant sulaikymo teise dėl visų jo vartotojui sumokėtų sumų. Tokiu atveju norėdamas susigrąžinti iš komercinės (ūkinės) veiklos subjekto dalį savo jam sumokėtų sumų vartotojas turės jam grąžinti visas iš jo gautas sumas.
- 45 Šiam teismui kyla klausimas, ar su Direktyva 93/13 būtų suderinama tai, kad komercinės (ūkinės) veiklos subjektas pripažįstamas vėluojančiu įvykdyti prievolę ne nuo momento, kai jis paraginamas grąžinti nepagrįstai gautą sumą, o tik nuo momento, kai įsitikinama, kad suinteresuotasis vartotojas žino apie sutarties negaliojimo pasekmes ir atsisako apsaugos nuo tokių pasekmių. Dėl tokio aiškinimo vartotojas netektų teisės į delspinigius už laikotarpį, kuris, atsižvelgiant į teismo proceso trukmę, galėtų trukti iki kelerių metų.
- 46 Minėtas teismas Teisingumo Teismui pranešė, kad pagal Lenkijos teismų paprastai taikomą Lenkijos teisės aiškinimą skolininko pasinaudojimas sulaikymo teise nutraukia vėlavimą įvykdyti prievolę. Skolininko vėlavimas yra pagrindinė prievolės mokėti delspinigius atsiradimo sąlyga. Taigi šis aiškinimas grindžiamas principu, kad atitinkamas skolininkas yra pasirengęs įvykdyti prievolę, tačiau turi teisę, kuria gali remtis prieš savo kreditorius, atleidžiančią jį nuo pareigos įvykdyti prievolę nedelsiant.
- 47 Kilus ginčams, susijusiems su iš Direktyvos 93/13 kylančiomis teisėmis, komercinės (ūkinės) veiklos subjektai, kaip antai atsakovas pagrindinėje byloje, neigia vartotojų reikalavimų pagrįstumą, todėl nelinkę jiems grąžinti atitinkamų sumų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla didelių abejonių dėl to, ar Lenkijos teismų pateiktas Lenkijos teisės normų, susijusių su senaties terminais, aiškinimas suderinamas su Direktyva 93/13, nes dėl tokio aiškinimo komercinės (ūkinės) veiklos subjektai netenkina teisėtų vartotojų reikalavimų ir jiems nekyla atsakomybės dėl nepagrįsto atitinkamų lėšų panaudojimo ir pavėluoto jų grąžinimo suinteresuotiesiems vartotojams.
- 48 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšuvos apygardos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar su [Direktyvos 93/13] 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, [komercinės (ūkinės) veiklos subjekto] reikalavimų dėl restitucijos senaties termino pradžia siejama su bet kuriuo iš šių įvykių:

- a) vartotojas pareiškia komercinės (ūkinės) veiklos subjektui sutarties sąlygų neleistinumu grindžiamus reikalavimus ar prieštaravimus arba teismas *ex officio* praneša, kad sutarties sąlygos gali būti pripažintos neleistinomis; arba
 - b) vartotojas pareiškia, kad buvo išsamiai informuotas apie pasekmes (teisinius padarinius), kylančias dėl sutarties negalėjimo išlikti privaloma, taip pat apie komercinės (ūkinės) veiklos subjekto galimybę pareikšti reikalavimus dėl restitucijos taikymo ir tokių reikalavimų apimtį; arba
 - c) teismo proceso metu patikrinama, ar vartotojas žino (suvokia) sutarties negalėjimo išlikti privaloma pasekmes (teisinius padarinius) arba ar buvo teismo informuotas apie tokias pasekmes; arba
 - d) įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo išsprendžiamas komercinės (ūkinės) veiklos subjekto ir vartotojo ginčas?
2. Ar su [Direktyvos 93/93] 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali išlikti privaloma pašalinus jos neleistinas sąlygas, komercinės (ūkinės) veiklos subjektas, kuriam vartotojas pareiškė su neleistinų sutarties sąlygų buvimu susijusius reikalavimus, neprivalo imtis savarankiškų veiksmų, siekdamas patikrinti, ar vartotojas žino apie neleistinų sąlygų pašalinimo iš sutarties pasekmes arba sutarties negalėjimą išlikti privaloma?
 3. Ar su [Direktyvos 93/93] 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali išlikti privaloma pašalinus jos neleistinas sąlygas, vartotojų reikalavimų dėl restitucijos senaties terminas prasideda anksčiau nei komercinės (ūkinės) veiklos subjektų reikalavimų dėl restitucijos senaties terminas?
 4. Ar su [Direktyvos 93/93] 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali išlikti privaloma pašalinus jos neleistinas sąlygas, komercinės (ūkinės) veiklos subjektas turi teisę nustatyti iš vartotojų gautos naudos grąžinimo sąlygą, kad vartotojai mainais grąžins iš komercinės (ūkinės) veiklos subjekto gautą naudą ar pateiks jos grąžinimo užtikrinimą, o nustatant vartotojo grąžintinos naudos dydį neatsižvelgiama į sumas, kurių grąžinimo reikalavimui yra suėjęs senaties terminas?
 5. Ar su [Direktyvos 93/93] 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali išlikti privaloma pašalinus jos neleistinas sąlygas, vartotojas neturi teisės į visas ar dalį delspinigių <...> už laikotarpį nuo raginimo grąžinti gautas sumas įteikimo komercinės (ūkinės) veiklos subjektui, kai šis pasinaudojo ketvirtajame klausime nurodyta teise?“

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 49 *Getin Noble Bank* teigia, kad prašymu priimti prejudicinį sprendimą iš esmės siekiama, kad Teisingumo Teismas išaiškintų Lenkijos teisę, o tai nepriklauso jo jurisdikcijai.
- 50 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad *Getin Noble Bank* argumentas grindžiamas klaidinga prielaida, jog valstybių narių naudojimasis teise nustatyti tvarką, pagal kurią konstatuojamas sutartyje įtvirtintos sąlygos nesąžiningumas ir sukonkretinami tokio konstatavimo teisiniai padariniai, nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 66 punktą).

- 51 Iš tiesų Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nacionalinis teisinis Direktyvoje 93/13 vartotojams garantuojamos apsaugos reglamentavimas negali pakeisti šios apsaugos apimties, taigi ir jos turinio, ir taip sumenkinti šios apsaugos veiksmingumo sustiprinimo, kurio Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė priimdamas vienodas teisės normas dėl nesąžiningų sąlygų, kaip nurodyta šios direktyvos dešimtoje konstatuojamojoje dalyje (2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 60 punktas).
- 52 Tiek, kiek *Getin Noble Bank* argumentas susijęs su pirmuoju prejudiciniu klausimu ir tuo, kad šiame klausime nepatikslinta, kuris iš jo a–d punktuose nurodytų Lenkijos teisės aiškinimo variantų nusistovėjo Lenkijos teisės sistemoje, reikia pažymėti, pirma, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, nors nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytus teisinius ir faktinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija, SESV 267 straipsnyje numatyta procedūra yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, suteikianti Teisingumo Teismui galimybę pateikti nacionaliniams teismams Sąjungos teisės išaiškinimą, būtiną priimti sprendimams pastarųjų teismų nagrinėjamosiose bylose. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateikiamas ne dėl to, kad būtų suformuluotos patariamiosios nuomonės bendro pobūdžio arba hipotetiniais klausimais, o dėl būtinybės veiksmingai išspręsti ginčą. Kaip matyti iš pačios SESV 267 straipsnio formuluotės, prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti „reikalingas“, kad jį pateikęs teismas galėtų „priimti sprendimą“ savo nagrinėjamoje byloje (2022 m. balandžio 7 d. Nutarties *J. P.*, C-521/20, EU:C:2022:293, 17 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 53 Antra, vykstant SESV 267 straipsnyje numatyta procedūrai Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nei aiškinti nacionalinių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatų, nei spręsti dėl tokių nuostatų atitikties Sąjungos teisei. Iš tiesų iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad nagrinėdamas pagal SESV 267 straipsnį pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali Sąjungos teisę aiškinti tik neviršydamas Sąjungai suteiktą įgaliojimą (2022 m. sausio 10 d. Nutarties *Anatecor*, C-400/21, EU:C:2022:30, 13 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 54 Esant tokioms aplinkybėms, kai klausimai suformuluoti netinkamai arba viršija jam pagal SESV 267 straipsnį pavestas funkcijas, Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti Sąjungos teisės klausimus, aiškintinus atsižvelgiant į bylos dalyką (šiuo klausimu žr. 2022 m. sausio 10 d. Nutarties *Anatecor*, C-400/21, EU:C:2022:30, 15 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 55 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, pirma, kad 2021 m. gegužės 7 d. nutartyje *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) pateikė Lenkijos teisės išaiškinimą, pagal kurį komercinės (ūkinės) veiklos subjektų reikalavimams, kylantiems iš hipoteka užtikrintos paskolos sutarties, kurioje yra nesąžiningų sąlygų, negaliojimo, taikomas senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik tada, kai ši sutartis tampa galutinai neprivaloma arba kai įsiteisėja teismo sprendimas pripažinti šią sutartį negaliojančia.
- 56 Antra, atsižvelgdamas į jam kylančias abejones dėl tokio nacionalinės teisės aiškinimo atitikties Direktyvai 93/13, kiek tai susiję su reikalavimų taikyti restituciją pripažinus sutartį negaliojančia dėl joje esančių nesąžiningų sąlygų senaties termino eigos pradžia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neprašo Teisingumo Teismo išaiškinti nacionalinės teisės, bet

nurodo įvairius galimus šio termino pradžios momentus ir iš esmės klausia Teisingumo Teismo, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos tokios galimybės.

- 57 Taigi negalima pripažinti, kad pirmasis klausimas susijęs su Lenkijos teisės išaiškinimu, todėl *Getin Noble Bank* argumentas dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos nebuvimo turi būti atmestas.
- 58 Darytina išvada, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir trečiojo klausimų

- 59 Pirmuoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį, pripažinus komercinės (ūkinės) veiklos subjekto su vartotoju sudarytą hipoteka užtikrintos paskolos sutartį negaliojančia dėl joje esančių nesąžiningų sąlygų, iš šio negaliojimo kylančių komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai sutartis tampa galutinai neprivaloma, o iš to paties negaliojimo kylančių vartotojo reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, kai jis sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie šį negaliojimą lemiančią nesąžiningą sąlygą.
- 60 Pirmiausia reikia pažymėti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, nesant specialių Sąjungos teisės normų atitinkamoje srityje, Direktyvoje 93/13 numatyta vartotojų apsaugos įgyvendinimo tvarka, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi būti nustatyta jų nacionalinės teisės sistemoje. Vis dėlto ši tvarka turi būti ne mažiau palanki nei panašias vidaus situacijas reglamentuojančios taisyklės (lygiavertiškumo principas) ir ji neturi būti tokia, kad dėl jos būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teisės suteiktas teises (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *D.B.P. ir kt. (Užsienio valiuta išreikšta ir hipoteka užtikrinta paskola)*, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 86 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 61 Antra, dėl veiksmingumo principo pažymėtina, kad kiekvienas atvejis, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga taikyti Sąjungos teisę, turi būti vertinamas atsižvelgiant į šios nuostatos vietą visame įvairiose nacionalinėse institucijose vykstančiame procese, pačią proceso eigą ir jo ypatumus. Turint tai omenyje, prireikus reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą (2022 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *D.B.P. ir kt. (Užsienio valiuta išreikšta ir hipoteka užtikrinta paskola)*, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 87 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 62 Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas patikslino, kad valstybių narių pareiga užtikrinti iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių veiksmingumą reiškia, be kita ko, kiek tai susiję su iš Direktyvos 93/13 kylančiomis teisėmis, veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą, taip pat įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, kuris taikomas ir

- apibrėžiant procesines taisykles, susijusias su tokiomis teisėmis grindžiamais ieškiniais (2022 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *D.B.P. ir kt. (Užsienio valiuta išreikšta ir hipoteka užtikrinta paskola)*, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 88 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 63 Nagrinėjamu atveju pirmasis ir trečiasis klausimai konkrečiai susiję su galima teisių gynimo priemonių, kuriomis pagal Lenkijos teisę gali naudotis komercinės (ūkinės) veiklos subjektai ir vartotojai, asimetrija, kiek tai siejama su reikalavimų dėl restitucijos, kylančių iš sutarties negaliojimo dėl joje esančių nesąžiningų sąlygų, senaties termino pradžios momentu.
- 64 Šiuo klausimu byloje, susijusioje su teismo įgaliojimų netaikyti nesąžiningos sąlygos savo iniciatyva arba vartotojui pareiškus prieštaravimą apribojimu laiko atžvilgiu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokio apribojimo nustatymas gali pakenkti Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsniuose numatytos apsaugos veiksmingumui, nes tam, kad vartotojai netektų galimybės pasinaudoti šia apsauga, komercinės (ūkinės) veiklos subjektams pakanka palaukti, kol pasibaigs nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatytas terminas, kad galėtų reikalauti vykdyti nesąžiningas sąlygas, kurias jie ir toliau naudosis sutartyse (šiuo klausimu žr. 2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Cofidis*, C-473/00, EU:C:2002:705, 37 punktą).
- 65 Generalinė advokatė J. Kokott savo išvados byloje *Cofidis ir OPR-Finance* (C-616/18 ir C-679/18, EU:C:2019:975) dėl 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66) išaiškinimo 63–67 punktuose taip pat iš esmės laikėsi nuomonės, kad nacionalinėje teisėje komercinės (ūkinės) veiklos subjektams ir vartotojams nustatyti skirtingi senaties terminai sukuria teisių gynimo priemonių asimetriją, galinčią pakenkti šioje direktyvoje numatytos apsaugos veiksmingumui.
- 66 Taigi situacija, kai vartotojo reikalavimų, kylančių iš hipoteka užtikrintos paskolos sutarties negaliojimo, senaties terminas pradedamas skaičiuoti anksčiau, nei teismas konstatuoja galutinį šios sutarties neprivalomumą, nors šis terminas nesibaigia tol, kol vartotojas sužino arba galėjo pagrįstai sužinoti apie savo teises, o atitinkamiems komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimams numatytas senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai teismas konstatuoja šį galutinį sutarties neprivalomumą, lemia asimetriją, galinčią pakenkti Direktyva 93/13 užtikrinamai vartotojo apsaugai.
- 67 Šiuo klausimu reikia priminti, pirma, kad hipoteka užtikrintos paskolos sutartis paprastai vykdomos ilgą laiką, todėl net šešerių ar dešimties metų senaties terminas, taikomas vartotojų reikalavimams dėl restitucijos, tam tikromis sąlygomis gali būti nesuderinamas su veiksmingumo principu (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *D.B.P. ir kt. (Užsienio valiuta išreikšta ir hipoteka užtikrinta paskola)*, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 100 punktą).
- 68 Antra, reikia pažymėti, kad vartotojas gali remtis pagal Direktyvą 93/13 jam suteiktomis teisėmis tiek teisme, tiek, kaip nagrinėjamu atveju, neteisimine tvarka, kad galbūt ištaisytų nesąžiningą sąlygą, pakeičiant ją sutartiniu būdu (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 49 punktą), ir šios galimybės negali neriboti nacionalinė teisė.
- 69 Iš šio sprendimo 29 punkto matyti, kad pagal 2021 m. gegužės 7 d. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) nutartyje pateiktą Lenkijos teisės išaiškinimą, jeigu vartotojas yra išsamiai informuotas apie teises pasekmes, kylančias dėl galutinio nesąžiningos sąlygos neprivalomumo, jis gali pritarti arba atsisakyti pritarti šiai sąlygai tiek per teismo procesą, tiek per neteisminę procedūrą.

- 70 Kadangi negalima atmesti galimybės (tai vis dėlto turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), kad pagal Lenkijos teisę vartotojas, pateikęs neteisminę pretenziją, bus laikomas žinančiu pagal Direktyvą 93/13 jam suteiktas teises, jeigu pretenzijoje jis aiškiai pareiškė gavęs išsamią informaciją apie galimo atitinkamos sutarties negaliojimo pasekmes, kyla pavojus, kad iš hipoteka užtikrintos paskolos sutarties negaliojimo kylančių vartotojo reikalavimų senaties terminas pasibaigs anksčiau, nei bus pradėtas skaičiuoti suinteresuotojo komercinės (ūkinės) veiklos subjekto atitinkamiems reikalavimams numatytas senaties terminas.
- 71 Be to, remiantis šio sprendimo 39 punkte nurodyta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo informacija, 2021 m. gegužės 7 d. *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) nutartyje pateiktas Lenkijos teisės išaiškinimas, pagal kurį komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai įsiteisėja teismo sprendimas pripažinti nagrinėjamą hipoteka užtikrintos paskolos sutartį negaliojančia, taip pat lemia, kad šis komercinės (ūkinės) veiklos subjektas tik nuo tos dienos bus laikomas neįvykdžiusiu šios sutarties. Taigi, jeigu nėra suėjęs suinteresuotojo vartotojo reikalavimo dėl restitucijos senaties terminas, jis negalėtų gauti delspinigių, skaičiuojamų nuo raginimo grąžinti pagal nesąžiningas minėtos sutarties sąlygas sumokėtas sumas pateikimo dienos, ir tai, pažeidžiant Direktyvą 93/13, skatintų minėtą komercinės (ūkinės) veiklos subjektą sistemingai atmesti tokius raginimus.
- 72 Vadinas, teisių gynimo priemonių asimetrija, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, gali dar labiau paskatinti komercinės (ūkinės) veiklos subjektą, gavus vartotojo neteisminę pretenziją, nesimti veiksmų arba tęsti neteisminį etapą vilkinant derybas, kol pasibaigs vartotojo reikalavimų senaties terminas, nes, pirma, jo paties reikalavimams numatytas senaties terminas prasidės tik nuo tos dienos, kai teismas galutinai konstatuos atitinkamos hipoteka užtikrintos paskolos sutarties neprivalomumą, ir, antra, neteisminės procedūros trukmė nedaro poveikio vartotojui mokėtiniams delspinigiams.
- 73 Taigi tokia asimetrija gali pažeisti, pirma, šio sprendimo 60 ir 61 punktuose nurodytą veiksmingumo principą, pagal kurį Direktyvoje 93/13 numatyta vartotojų apsaugos įgyvendinimo tvarka neturi būti tokia, kad dėl jos būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teisės suteiktas teises.
- 74 Galiausiai, antra, tokia asimetrija galėtų panaikinti atgrasomąjį poveikį, kurį pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį kartu su šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalimi siekiama priskirti konstatavimui, kad komercinės (ūkinės) veiklos subjekto su vartotojais sudarytų sutarčių sąlygos yra nesąžiningos (šiuo klausimu žr. 2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 75 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį, pripažinus komercinės (ūkinės) veiklos subjekto su vartotoju sudarytą hipoteka užtikrintos paskolos sutartį negaliojančia dėl joje esančių nesąžiningų sąlygų, iš šio negaliojimo kylančių komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai sutartis tampa galutinai neprivaloma, o iš to paties negaliojimo kylančių vartotojo reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, kai jis sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie šį negaliojimą lemiančią nesąžiningą sąlygą.

Dėl antrojo klausimo

- 76 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį hipoteka užtikrintos paskolos sutartį su vartotoju sudaręs komercinės (ūkinės) veiklos subjektas neprivalo tikrinti, ar vartotojas žino apie šioje sutartyje esančių nesąžiningų sąlygų pašalinimo pasekmes arba apie tai, kad pašalinus šias sąlygas sutartis negalės išlikti privaloma.
- 77 Pirmiausia primintina, kad su Direktyva 93/13 susijusį ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas privalo *ex officio* įvertinti sutarties sąlygas, patenkančios į šios direktyvos taikymo sritį, galimą nesąžiningumą ir taip kompensuoti nelygybę tarp vartotojo ir komercinės (ūkinės) veiklos subjekto, kai tik jam bus žinomos tam reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 52 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 78 Siekiant užtikrinti pagal šią direktyvą nustatytą apsaugą, vartotojo ir komercinės (ūkinės) veiklos subjekto nelygybė gali būti kompensuota tik teismo, į kurį kreiptasi su tokiais ginčais, aktyviais veiksmais, kurie nesusiję su sutartinių santykių subjektais (2016 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Radlinger ir Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 53 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 79 Nors Teisingumo Teismas iš tiesų yra nusprendęs, kad Direktyvoje 93/13 numatyta sistema negali kliudyti sutarties šalims ištaisyti sutartyje esančios nesąžiningos sąlygos, pakeičiant ją sutartiniu būdu, jeigu, pirma, vartotojas laisva valia ir turėdamas pakankamai informacijos atsisako remtis šios sąlygos nesąžiningumu ir, antra, pati nauja keičianti sąlyga nėra nesąžininga, vis dėlto ir dėl tokio atsisakymo, ir dėl naujos keičiančios sąlygos galimo nesąžiningumo gali kilti naujas ginčas (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 49–51 punktus).
- 80 Taigi, nors kredito įstaigos turi organizuoti savo veiklą laikydamosi Direktyvos 93/13 (šiuo klausimu žr. 2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 83 punktą), vis dėlto jos neprivalo tikrinti, ar vartotojas, su kuriuo sudaryta hipoteka užtikrintos paskolos sutartis, žino apie šioje sutartyje esančių nesąžiningų sąlygų pašalinimo pasekmes.
- 81 Vadinas, į antrąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas nedraudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį hipoteka užtikrintos paskolos sutartį su vartotoju sudaręs komercinės (ūkinės) veiklos subjektas neprivalo tikrinti, ar vartotojas žino apie šioje sutartyje esančių nesąžiningų sąlygų pašalinimo pasekmes arba apie tai, kad pašalinus šias sąlygas sutartis negalės išlikti privaloma.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 82 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį ir trečiąjį klausimus, nereikia atsakyti į ketvirtąjį klausimą, pateiktą tuo atveju, jei pagal Direktyvą 93/13 nebūtų draudžiama, kad vartotojo reikalavimų dėl restitucijos senaties termino pabaiga nepriklausytų nuo į komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų senaties termino.

Dėl penktojo klausimo

- 83 Penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį tuo atveju, kai hipoteka užtikrintos paskolos sutartis, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas sudarė su vartotoju, nebegali išlikti privaloma pašalinus iš jos nesąžiningas sąlygas, šis komercinės (ūkinės) veiklos subjektas gali remtis sulaikymo teise, leidžiančia jam susieti jo iš šio vartotojo gautų pinigų sumų grąžinimą, su sąlyga, kad vartotojas pats grąžins jo iš komercinės (ūkinės) veiklos subjekto gautas pinigų sumas arba pateiks jų grąžinimo užtikrinimą, jeigu dėl komercinės (ūkinės) veiklos subjekto pasinaudojimo šia sulaikymo teise vartotojas netenka teisės gauti delspinigius nuo momento, kai sueina komercinės (ūkinės) veiklos subjektui nustatytas terminas prievolei įvykdyti gavus raginimą grąžinti pagal minėtą sutartį jam sumokėtas pinigų sumas.
- 84 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atrodo, matyti, kad, remiantis jurisprudencijoje pateiktu Lenkijos teisės išaiškinimu, pripažinus sutartį negaliojančia vienos iš šalių vėlavimas įvykdyti prievolę nutrūksta šiai šaliai pasinaudojus teise sulaikyti tai, ką ji skolinga kitai šaliai, kol pastaroji pati įvykdo savo prievolę arba užtikrina, kad ji bus įvykdyta, todėl, nesant *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) 2021 m. gegužės 7 d. nutartyje pateikto išaiškinimo, delspinigiai vartotojui turėtų būti mokami nuo momento, kai sueina komercinės (ūkinės) veiklos subjektui nustatytas terminas prievolei įvykdyti gavus atitinkamą vartotojo raginimą, iki dienos, kai pasinaudojama sulaikymo teise.
- 85 Iš tiesų, kadangi, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paaiškinimais, iš šios nutarties matyti, kad komercinės (ūkinės) veiklos subjektas nelaikomas vėluojančiu įvykdyti prievolę tol, kol hipoteka užtikrintos paskolos sutartis netampa galutinai neprivaloma, vartotojas netenka teisės į visas ar dalį delspinigių, o tai dar labiau pablogina jo teisinę ir finansinę padėtį.
- 86 Direktyvoje 93/13 numatytos vartotojų apsaugos veiksmingumui būtų pakenkta, jei vartotojai, kai remiasi iš šios direktyvos kylančiomis teisėmis, susidurtų su rizika negauti delspinigių už vėlavimą grąžinti dėl sutarties negaliojimo jiems priklausančias sumas, skaičiuojant nuo momento, kai sueina komercinės (ūkinės) veiklos subjektui nustatytas terminas prievolei įvykdyti gavus raginimą grąžinti šias sumas.
- 87 Taigi į penktąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį tuo atveju, kai hipoteka užtikrintos paskolos sutartis, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas sudarė su vartotoju, negali išlikti privaloma pašalinus iš jos nesąžiningas sąlygas, šis komercinės (ūkinės) veiklos subjektas gali remtis sulaikymo teise, leidžiančia susieti jo iš šio vartotojo gautų pinigų sumų grąžinimą su sąlyga, kad vartotojas pats grąžins jo iš komercinės (ūkinės) veiklos subjekto gautas pinigų sumas arba užtikrins jų grąžinimą, jeigu dėl komercinės (ūkinės) veiklos subjekto pasinaudojimo šia sulaikymo teise vartotojas netenka teisės gauti delspinigius nuo momento, kai sueina komercinės (ūkinės) veiklos subjektui nustatytas terminas prievolei įvykdyti gavus raginimą grąžinti pagal minėtą sutartį jam sumokėtas pinigų sumas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 88 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (devintoji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu,

turi būti aiškinamos taip:

pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį, pripažinus komercinės (ūkinės) veiklos subjekto su vartotoju sudarytą hipoteka užtikrintos paskolos sutartį negaliojančia dėl joje esančių nesąžiningų sąlygų, iš šio negaliojimo kylančių komercinės (ūkinės) veiklos subjekto reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai sutartis tampa galutinai neprivaloma, o iš to paties negaliojimo kylančių vartotojo reikalavimų senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, kai jis sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie šį negaliojimą lemiančią nesąžiningą sąlygą.

2. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis

turi būti aiškinamos taip:

pagal jas nedraudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį hipoteka užtikrintos paskolos sutartį su vartotoju sudaręs komercinės (ūkinės) veiklos subjektas neprivalo tikrinti, ar vartotojas žino apie šioje sutartyje esančių nesąžiningų sąlygų pašalinimo pasekmes arba apie tai, kad pašalinus šias sąlygas sutartis negalės išlikti privaloma.

3. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu,

turi būti aiškinamos taip:

pagal jas draudžiamas jurisprudencijoje pateiktas nacionalinės teisės išaiškinimas, pagal kurį tuo atveju, kai hipoteka užtikrintos paskolos sutartis, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas sudarė su vartotoju, negali išlikti privaloma pašalinus iš jos nesąžiningas sąlygas, šis komercinės (ūkinės) veiklos subjektas gali remtis sulaikymo teise, leidžiančia susieti jo iš šio vartotojo gautų pinigų sumų grąžinimą su sąlyga, kad vartotojas pats grąžins jo iš komercinės (ūkinės) veiklos subjekto gautas pinigų sumas arba užtikrins jų grąžinimą, jeigu dėl komercinės (ūkinės) veiklos subjekto pasinaudojimo šia sulaikymo teise vartotojas netenka teisės gauti delspinigius nuo momento, kai sueina komercinės (ūkinės) veiklos subjektui nustatytas terminas prievolei įvykdyti gavus raginimą grąžinti pagal minėtą sutartį jam sumokėtas pinigų sumas.

Parašai.